

NGUỒN GỐC VÀ Ý NGHĨA TÊN GỌI SÀI GÒN

Sài Gòn (TP Hồ Chí Minh) là một thành phố có lịch sử hình thành và phát triển với hơn 300 năm tuổi. Trải qua nhiều biến cố, thăng trầm của lịch sử, Sài Gòn xưa và nay là thành phố Hồ Chí Minh đã trở thành một thành phố hiện đại, năng động, niềm tự hào của người dân miền Nam nói riêng và cả nước Việt Nam nói chung. Yêu Sài Gòn là thế, thương Sài Gòn là thế nhưng hẳn sẽ có rất nhiều người trong chúng ta không biết nguồn gốc của cái tên Sài Gòn bắt đầu từ đâu và nó có ý nghĩa như thế nào?

Vậy hãy cùng Smartland đi tìm câu trả lời cho vấn đề này trong bài viết ngay sau đây.

Từ đầu thế kỷ XX người Pháp đã nỗ lực tìm hiểu nguồn gốc của địa danh Sài Gòn – thành phố mà họ muốn biến thành “Hòn Ngọc Viễn Đông”. Nhưng cái tên dung dị, thân quen ấy kể cả người Việt cũng đều không rõ nghĩa.

Sau hơn 300 năm hình thành, phát triển, nhiều thế hệ học giả vẫn chưa thống nhất về nguồn gốc tên gọi này. Trong rất nhiều công trình nghiên cứu, các học giả đưa ra rất nhiều cách lý giải cho nguồn gốc hình thành và ý nghĩa của tên gọi Sài Gòn. Trong đó ba cách lý giải phổ biến nhất là: thị trấn giữa rừng; Vùng đất ăn nên làm ra; Cống phẩm của phía Tây.

Đường xe lửa Sài Gòn – Gò Vấp năm 1910

Thị trấn giữa rừng

Theo quyển Đại Nam Quốc Âm Tự Vị của ông Huỳnh Tịnh Của thì tên Sài Gòn có nghĩa là củi gòn. Nhà học giả Trương Vĩnh Ký đã theo thuyết này và ông dựa vào bộ Gia Định Thông Chí của ông Trịnh Hoài Đức để chứng minh giả thuyết của mình. Trong tập Souvenirs historiques, ông Trương Vĩnh Ký lại kể lại rằng người Khmer xưa có trồng cây gòn chung quanh đồn Cây Mai và chính ông còn thấy vài gốc cổ thụ này tại vùng ấy năm 1885. Sau ông Trương Vĩnh Ký, còn có ông đốc phủ Lê Văn Phát đi xa hơn trong thuyết kể trên đây. Theo ông Lê Văn Phát thì trước đây, vùng Sài Gòn Chợ Lớn hãy còn bị rừng bao phủ và tên Sài Gòn có lẽ phát xuất từ tên Khmer Prei Kor tức là Rừng Gòn (Forêt des Kapokiers). Prei Kor là tên mà người Khmer dùng để gọi một địa phương mà trọng tâm là Chùa Cây Mai ở Phú Lâm ngày nay.

“Prei” theo tiếng Khmer nghĩa là “rừng”, còn “Nokor” là “thị trấn”. Như vậy “Prei Nokor” nghĩa là một “thị trấn ở trong rừng”. Nghĩa rộng hơn theo Phạn tự là “lâm quốc”. Vùng này trước đây là đại bản doanh của một Phó vương nước Chân Lạp cũ. Dần dần, người dân đọc trại từ “Prei” thành “Rai” rồi thành “Sài”. Từ “Nokor” đọc lướt thành “Kor” và từ “Kor” thành ra “Gòn”.

Mặt khác, ông Lê Văn Phát cũng cho biết rằng người Lào (mà ngôn ngữ gần như ngôn ngữ Thái) đã gọi vùng này là Cai Ngon, mà Cai Ngon theo tiếng Thái cũng có nghĩa là Rừng Chối Cây Gòn (Brousse des kapokiers).

Tuy nhiên giả thuyết này bị cho là không có căn cứ, vì qua thời gian, không ai tìm ra được dấu tích của một “khu rừng có nhiều cây gòn” tại Prei Nokor cả, mà đó chỉ là suy đoán.

Trung tâm của Sài Gòn xưa. Ảnh: Flickr

Sài Gòn – Vùng đất ăn nên làm ra

Theo học giả – nhà văn Vương Hồng Sển, khi người Hoa rời Cù lao Phố (Biên Hòa) vào năm 1773, đã tụ về vùng đất mới Chợ Lớn ngày nay. Họ nhận ra đây là nơi “ăn nên làm ra” cần được củng cố cho thật bền vững. Người Hoa cho đắp thêm bờ kinh cao ráo và kiên cố hơn, và gọi vùng đất này là “Tai-Ngon” hay “Tin-Gan” mà theo Hán Việt là Đê Ngạn.

Đê Ngạn phát âm theo giọng Quảng Đông nghe ra là “Thầy Ngòn” hay “Thì Ngòn”. Và đó chính là âm để gọi vùng đất Chợ Lớn thời ấy. Theo thuyết này của cụ Vương thì âm “Sài Gòn” là từ “Thầy Ngòn”, “Thì Ngòn” mà ra.

Tuy nhiên theo Phủ Biên Tạp Lục của Lê Quý Đôn viết năm 1776 có dữ kiện “năm 1674 Thống suất Nguyễn Dương Lâm vâng lệnh chúa Nguyễn đánh Cao Miên và phá vỡ lũy Sài Gòn”... Đây cũng là lần đầu tiên hai từ “Sài Gòn” xuất hiện trong tài liệu Việt Nam. Điều này chứng tỏ từ “Sài Gòn” có trước thời điểm người Hoa đến Chợ Lớn nên cách lý giải của Vương Hồng Sển không thuyết phục.

Sài Gòn hiện đại sau 300 năm phát triển

Cống phẩm của phía tây

Học giả người Pháp Louis Malleret khi nêu ra tài liệu về Prei Nokor đã dựa vào ý nghĩa của tiếng Khmer này theo linh mục Tandar để bác bỏ thuyết của các học giả Việt Nam trước đó cho rằng Sài Gòn có nghĩa là Cù Gôn. Ông đã theo ý kiến của một người Pháp khác là Maurice Verdeille theo đó cái tên Sài Gòn có lẽ phát xuất từ tiếng Tây ngòn có nghĩa là cống phẩm của phía tây (tribut de l'ouest). Tiếng Hán Việt có nghĩa là cống phẩm của phía tây nếu đọc theo Việt Nam là Tây Cống và Tây Ngòn hẳn là Tây Cống, nhưng phát âm theo giọng Trung Hoa. Sở dĩ ông Malleret theo thuyết này là vì ông đã dựa vào một dữ kiện lịch sử do ông Trịnh Hoài Đức chép lại, là khi Cam Pu Chia bị phân ra cho hai vua thì cả hai vua này đều nạp cống phẩm cho chúa Nguyễn ở Prei Nokor, vốn là thủ đô của vua thứ nhì từ năm 1674 (trong khi vua thứ nhất đóng đô ở Oudong ở phía bắc Nam Vang).

Về lý giải này của học giả người Pháp, ông Vương Hồng Sên lại cho rằng “Tây Cống” chỉ được người Hoa dùng sau này. Ngày trước vùng Chợ Lớn được gọi là Sài Gòn nhưng khi người Pháp chiếm các tỉnh Đông Nam bộ đã gọi vùng Bến Nghé là Sài Gòn vì tên Bến Nghé quá khó đọc với họ.

Cho tới tận ngày nay, nguồn gốc tên gọi Sài Gòn vẫn còn nhiều tranh luận nhưng nhiều học giả nhận xét, việc không rõ thực hư như vậy càng khiến Sài Gòn hơn 300 năm càng thêm huyền bí, hấp dẫn, khơi gợi sự tò mò khi muốn tìm hiểu.

Tuy nhiên, dù tên gọi Sài Gòn có nguồn gốc ra sao thì tính cách con người nơi đây bao đời nay vẫn không đổi khác, vẫn “năng động – nghĩa hiệp – hào sảng”, đi trước đón đầu trong nhiều lĩnh vực. Sài Gòn – TP HCM ngày nay đang có những bước chuyển mình mạnh mẽ, vươn lên trở thành một thành phố cực kỳ năng động, hiện đại, xứng danh là “Hòn ngọc viễn đông”.

Theo vnexpress.net

Nguồn: <https://smartland.vn/nguon-goc-va-y-nghia-cua-ten-goi-sai-gon/>

www.vietnamvanhien.org

VIỆT NAM VĂN HIẾN
www.vietnamvanhien.info
TỦ SÁCH VĂN HIẾN ONLINE VỚI HƠN 8500 TÁC PHẨM